

Strokovna usposobljenost zasebnovarnostnega osebja ter sodelovanje s policijo pri zagotavljanju varnosti v Republiki Sloveniji

Sara Trstenjak

Namen prispevka:

Namen prispevka je pregledati in oceniti stanje zasebnega varovanja, strokovno usposobljenost zasebnovarnostnega osebja ter sodelovanje s policijo po prehodnem petletnem obdobju od sprejetja Zakona o zasebnem varovanju leta 2011 do marca leta 2016.

Metode:

V prvem delu smo uporabili deskriptivno metodo. Na podlagi izbrane domače literature in zakonodaje je bila uporabljena metoda analize in interpretacije vsebine pisnih in internetnih virov. Drugi del prispevka zaokrožuje empirična metoda. Izdelana je bila spletna anketa, ki so jo izpolnili varnostni menedžerji zasebnih varnostnih družb. Zbrani podatki so bili analizirani z uporabo programov za kvantitativno analizo (SPSS in Microsoft Excel).

Ugotovitve:

Večinsko mnenje oseb, odgovornih za zakonitost, strokovnost in učinkovitost storitev varovanja, je, da je regulativa na področju zasebnega varovanja ustrezna. Pogrešajo predvsem večji pomen tehničnega varovanja, konstruktivni nadzor s strani Inšpektorata RS za notranje zadeve, sodelovanje s predstavniki policije, teoretično in praktično kakovostnejša usposabljanja, strokovne monografije in posledično dvig kakovosti storitev zasebnega varovanja ter s tem ugled dela zasebnega varnostnika v družbi.

Omejitve/uporabnost raziskave:

Zaradi načina zbiranja podatkov in vzorca izraža raziskava problematiko zasebnega varovanja skozi oči varnostnih menedžerjev. Ugotovitev zaradi manjšega vzorca ni mogoče posploševati in so namenjene predvsem strokovni javnosti, ki si prizadeva za izboljšanje zasebnega varovanja.

Praktična uporabnost:

Izsledki članka nam poleg vpogleda v značilnosti obravnavane tematike ponujajo podlago za nadaljnje raziskovanje, hkrati pa nakazujejo možne rešitve obravnavanega problema na ravni države.

Izvirnost/pomembnost prispevka:

Po pregledu obstoječe literature menimo, da prispevek tovrstno problematiko obravnava med prvimi.

UDK: 351.746.2

Ključne besede: zasebno varovanje, zasebnovarnostno osebje, strokovna usposobljenost, policija, sodelovanje

Examination of the Professional Qualifications of Security Personnel and their Cooperation with the Police in the Process of Ensuring Security in the Republic of Slovenia

Purpose:

The aim of the paper has been to review and assess the status of private security in Slovenia, professional qualifications of private security personnel, and the cooperation between the police and private security personnel after a transitional period of five years from the adoption of the Private Security Act of 2011.

Design/Methods/Approach:

In the first part the author applies a set of interpretative descriptive methods to analyse the selected literature and the existing domestic legislation. The second part is devoted to the empirical (quantitative) analysis. For the purposes of this paper, we designed an online survey intended for security managers. The link to the survey was sent to numerous Slovenian private security companies. The acquired survey data was then analysed using selected quantitative analysis software (SPSS and Excel).

Findings:

The majority of security managers see existing regulation in the field of private security as appropriate. However, they do miss more emphasis on technical protection, constructive supervision by the Inspectorate of the Ministry of Interior, cooperation with representatives of the police, theoretical and practical quality training and professional monographs. All of the above would in their opinion help raise the quality of private security services, as well as the overall reputation of the occupation of private security guards in the Slovenian society.

Research Limitations/Implications:

Given the data collection methods, as well as the survey sample, our findings are mainly a reflection of the issue of private security as perceived by security managers. Due to the small sample, generalizations are not possible. The findings should prove useful primarily for professionals, who aim to improve the state of Slovenian private security industry.

Practical application:

In addition to yielding several important insight into the covered issue, the results of the paper also provide a basis for further research, and serve as a stepping-stone in devising future state-wide solutions to the addressed problems.

Originality/Value:

Via the review of the existing literature we have not found any similar paper, and thus believe that the paper is among the first to deal with such issues.

UDC: 351.746.2

Keywords: private security, private security personnel, professional qualifications, police, cooperation

1 UVOD

Potreba po varnosti (tako v širšem kot ožjem smislu) je na Maslowovi (1943) hierarhiji potreb uvrščena precej visoko (Bučar, 1997). Tudi slovenski zakonodajalec je prepoznal varnost kot eno izmed človekovih pravic in temeljnih svoboščin in jo zato opredelil tudi v Ustavi Republike Slovenije. Je vrednota, ki zagotavlja nemoteno opravljanje vseh dejavnosti, tako da se odvrtajo notranje in zunanje nevarnosti, ki bi lahko ogrožale varovanje temeljnih družbenih vrednot.

Sistem zagotavljanja notranje varnosti v Sloveniji in drugih razvitih državah temelji na delovanju državnih organov in služb, kot so: policija, državno tožilstvo, pravosodni organi, carina, obveščevalno-varnostne službe, občinsko redarstvo ter inšpekcijski in drugi organi formalnega nadzorstva. K notranji varnosti pa prispevajo tudi nedržavni, zasebni varnostni mehanizmi, katerih najštevilčnejši predstavnik so zasebnovarnostne družbe in njihovo varnostno osebje (več o vlogi zasebnovarnostnih akterjev znotraj sistemov nacionalne varnosti glej Sotlar, 1997).

V Sloveniji je zasebno varovanje staro komaj nekaj več kot dve desetletji. Leta 2003 je bilo to področje celovito prilagojeno evropski zakonodaji, leta 2011 pa je Zakon o zasebnem varovanju (ZZasV-1, 2011) odpravil nekatere nejasnosti in pomanjkljivosti obstoječega zakona.

Ob peti obletnici uveljavitve ZZasV-1 (2011) smo opravili raziskavo, s katero smo želeli preveriti praktično uporabnost in poznavanje zakona. Velik poudarek smo dali ustreznosti strokovnih usposabljanj in izpopolnjevanj varnostnega osebja¹ ter sodelovanju varnostnikov in varnostnih menedžerjev s policijo.

2 KRATEK PREGLED ZAKONODAJE NA PODROČJU ZASEBNEGA VAROVANJA V SLOVENIJI

Čeprav so bile prve zasebnovarnostne družbe ustanovljene že leta 1989 (Sotlar in Čas, 2011), specifične zakonodaje, ki bi urejala tovrstno dejavnost, ni bilo vse do leta 1994. Kot pišejo poznavalci stroke (Čas, 2000; Nalla, Madan in Meško, 2009; Nalla, Meško, Sotlar in Johnson, 2006; Sotlar in Čas, 2011), so se do leta 1994 zasebnovarnostne družbe ustanovljale na podlagi Zakona o podjetjih (1988), nekatere pravice in dolžnosti varnostnikov pa je določal Zakon o splošni ljudski

¹ Varnostno osebje je krovni termin, ki ga po 5. členu Zakona o zasebnem varovanju (ZZasV-1, 2011), uporabljamo za osebje: varnostnik čuvaj, varnostnik, varnostnik nadzornik, operater VNC, varnostnik telesni stražar, varnostni menedžer, varnostni tehnik in pooblaščen inženir varnostnih sistemov.

obrambi in družbeni samozaščiti (1982). Leta 1994 je vlada sprejela Zakon o zasebnem varovanju in o obveznem organiziranju službe varovanja (1994), ki je prvi pravni temelj za subjekte zasebnega varstva (Čas, 2013; Sotlar in Meško, 2009). Med ključnimi novostmi je bila tudi ustanovitev Zbornice Republike Slovenije za zasebno varovanje (v nadaljevanju ZRSZV)² in obvezno članstvo. ZRSZV je bila odgovorna za odobritev in odvzem licenc ter ustrezen razvoj regulativnih standardov na področju zasebnega varovanja (Sotlar in Meško, 2009). Področje zasebnega varovanja je bilo celovito prilagojeno evropski zakonodaji in »novim razmeram in potrebam na področju zasebnega varovanja« (Sotlar in Čas, 2011, str. 229) z Zakonom o zasebnem varovanju (ZZasV) iz leta 2003. Med drugim je zakon podal nove razdelitve oblik zasebnega varovanja, ZRSZV je odvzel nekaj javnih pooblastil (npr. podeljevanje licenc je bilo vrnjeno Ministrstvu za notranje zadeve), po drugi strani pa ji podelil nove naloge. Prav tako je zakon ustrežneje uredil tudi usposabljanje na področju zasebnega varovanja (Nalla et al., 2006; Meško, Nalla in Sotlar, 2005; Sotlar in Meško, 2009).

Savski, Grilc, Jarc in Mele (2012) pišejo, da je bil zakon (ZZasV, 2003) iz leta 2003 večkrat noveliran tudi na račun incidentov (Global, Lipa in rop SKB-ja), pri katerih so glavno negativno vlogo odigrali zasebni varnostniki (Sotlar in Meško, 2009; Sotlar in Čas, 2011). Številne novele so povzročale nejasnosti in nepreglednost, kar je posledično privedlo do pobud za spremembe. Pri pobudah za izboljšave zasebnega varstva so sodelovali predstavniki zasebnega varovanja, detektivske dejavnosti, občinskega redarstva, policije ter inšpektorata in ministrstva za notranje zadeve (Savski et al., 2012). Po Sotlarjevih (2007a) navedbah je dodatne pobude za spremembo in oblikovanje ustrezne regulative spodbudilo to, da se je zasebno varovanje v zadnjih nekaj letih močno razvilo po količini in kakovosti, saj prevzema vedno več vlog in kompleksnejših nalog ter se celo mednarodno povezuje. K temu je veliko prispeval tudi nagel razvoj raznovrstne tehnologije za varovanje in nadzorovanje, njenemu hitremu uvajanju pa so bili mnogokrat precej bolj naklonjeni v zasebnem sektorju kakor v državnem (Sotlar, 2007a). Gre za razvoj, ki ga je močno občutiti še danes. Na podlagi pripomb, predlogov in usklajevanja subjektov varovanja je nastala Strategija na področju zasebnega varstva (2010) kot osnovno izhodišče ureditve zasebnega varovanja in je bila podlaga za pripravo strateških, institucionaliziranih, nadzornih in normativnih sprememb razvoja te dejavnosti. Med drugim je strategija izhodišče za novi Zakon o zasebnem varovanju (ZZasV-1), ki je začel veljati 26. 3. 2011. Savski et al. (2012) navajajo, da se novi zakon ne razlikuje od ciljev in načel predhodnih predpisov. Odpravlja pa nejasnosti in pomanjkljivosti, ki so se pokazale pri prej uporabljenih zakonskih aktih in na katere je opozorila sodna praksa. Tako med drugim dejansko tudi natančno definira sam pojem zasebnega varovanja (Savski et al., 2012). »Zasebno varovanje je varovanje ljudi in premoženja na varovanem območju, določenem objektu ali prostoru pred nezakonitimi dejanji, poškodovanjem ali uničenjem z varnostnim osebjem ter sistemi tehničnega varovanja, ki se opravlja v oblikah, določenih s tem zakonom.« (ZZasV-1, 2011, 2. čl., 1. odst.) Nekatere težave in želje (izboljšava sodelovanja med policisti in

2 Zbornica Republike Slovenije za zasebno varovanje se je leta 2007 preimenovala v Zbornico za razvoj slovenskega zasebnega varovanja (Sotlar in Čas, 2011).

varnostniki, boljše izobraževanje) so pokazala že empirična raziskovanja (Meško et al., 2005). Zakon o zasebnem varovanju iz leta 2011 tako uvaja številne novosti, ki bi v teoretičnem smislu izboljšale kakovost zasebnega varovanja (npr. uporaba standardov, varnostno preverjanje oseb v panogi, določitev z zasebnim varovanjem nezdružljivih dejavnosti, konkretizacija pogojev za pridobitve ali odvzem licenc, določitev pravil glede opreme, obleke in oznak za zasebno varovanje, izboljšava evidence, večje zahteve po izobraževanju itd.) (Savski et al., 2012). Toda obstaja resno pomanjkanje kazalnikov, ali se ta določila v praksi upoštevajo. Določene kršitve določil (že precej časa) zaznavajo inšpektorji Ministrstva za notranje zadeve, zadolženi za področje zasebnega varovanja. V poročilih Inšpektorata RS za notranje zadeve (Perko, 2014, 2015, 2016) so navedeni primeri kršitev; npr. ni bilo sklenjenega zavarovanja pred odgovornostjo za škodo, ki bi lahko nastala pri opravljanju nalog, varnostniki niso imeli službenih izkaznic oziroma niso nosili ustrezne delovne obleke. Zaznane so bile tudi resnejše kršitve, npr. da imetniki licenc niso imeli v delovnem razmerju za nedoločen čas s polnim delovnim časom varnostnega menedžerja, ki bi opravljal naloge odgovorne osebe, ali pa so bi bili sami varnostni menedžerji. Na področju izobraževanja je Inšpektorat RS za notranje zadeve v letih 2013–2015 zaznal kršitve neizvajanja internega izpopolnjevanja, ki bi se moralo izvajati enkrat letno glede na vrsto del, ki jih opravlja varnostno osebje določene varnostne družbe. Zaznane so bile nepravilnosti, saj interna strokovna izpopolnjevanja niso vključevala teoretičnih in praktičnih znanj, določenih z veljavnimi programi, ter strokovnega usposabljanja in izpopolnjevanja, preverjanja teoretične in praktične usposobljenosti, iz katerega je razvidno, da so udeleženci strokovno usposobljeni za opravljanje določenih nalog zasebnega varovanja (Perko, 2014, 2015, 2016).

3 ANOMALIJE NA PODROČJU ZAKONODAJE, KI UREJA ZASEBNO VAROVANJE

Vsekakor je področje zasebnega varovanja z ZZasV-1 (2011) bistveno bolj urejeno. Ampak, kot opozarja Vačovnik (2015), nekatere gospodarske družbe, ki ponujajo zasebnovarnostne storitve, ne izpolnjujejo zahtev državne regulative, s tem pa ustvarjajo na trgu *damping* in nelojalno konkurenco. Posledica so ekonomsko neupravičene cene, neizpolnjevanje zahtev in ne nazadnje nižja kakovost varovanja. V praksi je mogoče pri zasebnem varovanju prepoznati tri vrste družb: tiste, ki spoštujejo zakonske zahteve, tiste, ki se nekaterim zahtevam izognejo, in tiste, ki v celoti prezrejo zakonsko in podzakonsko ureditev zasebnega varovanja. Ob tem ugotavlja, da država postavlja višje zahteve za kakovost kakor naročnik. Ker ni zunanjega plačnika dodatnih zahtev, stroški bremenijo plačo varnostnika kljub njegovim izpolnjenim višjim kompetencam in opremljenosti (Vačovnik, 2015).

Poleg zgoraj omenjene anomalije se v praksi pojavljajo kritike še glede (Čas, Toporiš-Božnik in Rep, 2013; Lokovšek, 2015; Volčanjk, 2011):

- zapostavljanja sistemov tehničnega varovanja,³
- neustreznega strokovnega usposabljanja in izpopolnjevanja,
- problematike (ne)sodelovanja varnostnega osebja in imetnikov licenc s policijo.

Prav zadnji dve kritiki smo želeli podrobneje raziskati in jih obsežneje razlagamo v nadaljevanju.

3.1 Kritike zaradi neustreznega strokovnega usposabljanja in izpopolnjevanja

Delo varnostnika zahteva obsežen nabor znanja in različnih veščin (Mikuš, 1998), ki se z vsakim na novo podeljenim pooblastilom oziroma nalogo še poveča. Po določilih 4. dela ZZasV-1 (2011) se mora varnostno osebje obvezno strokovno usposabljati in izpopolnjevati zaradi pridobivanja in izpopolnjevanja strokovnega znanja in spretnosti po programih strokovnega usposabljanja in izpopolnjevanja osebja, ki jih določi minister za notranje zadeve, glede na vrsto dela, ki ga varnostno osebje opravlja pri zasebnem varovanju. Strokovno usposabljanje in izpopolnjevanje po 38. členu ZZasV-1 (2011) pomeni:

- usposabljanje po programih strokovnega usposabljanja,⁴
- letno interno izpopolnjevanje,
- izpopolnjevanje po programih obdobjnega strokovnega izpopolnjevanja.⁵

Varnostno osebje se mora pred opravljanjem posameznih vrst del udeležiti strokovnega usposabljanja in izpopolnjevanja ter mora uspešno opraviti preizkus strokovne usposobljenosti. Stroške obveznega strokovnega usposabljanja in izpopolnjevanja, ki sta v interesu delodajalca, ter preizkus usposobljenosti plača imetnik licence (varnostna družba) ali izvajalec internega varovanja oziroma posameznik sam, če nima sklenjenega delovnega razmerja.

Strokovno usposabljanje in izpopolnjevanje izvajajo organizatorji strokovnega usposabljanja in izpopolnjevanja, ki jim je podeljeno javno pooblastilo. V Republiki Sloveniji je zelo veliko zavodov in izvajalcev, ki z različnimi izobraževalnimi pristopi usposabljajo prihodnje varnostno osebje. Zaznati je velike razlike med strokovnimi vsebinami za slušatelje, ki obiskujejo srednje strokovno izobraževanje

3 Čeravno ZZasV-1 (2011) jasno opredeljuje fizično in tehnično varovanje (slednje opredeljuje v 18. točki 5. člena ZZasV-1, 2011), se mu očita prevelik poudarek prevega, saj so v ospredju ukrepi in dolžnosti varnostnega osebja oz. sta bralcu zakona razumljiveje predstavljeni oblika in izvedba fizičnega varovanja – s pomočjo varnostnega osebja.

4 Varnostno osebje je strokovno usposobljeno, ko opravi izobraževalni program iz zasebnega varovanja v okviru javnega izobraževalnega programa ali opravi strokovno usposabljanje in izpopolnjevanje po ZZasV-1 (2011) ali pridobi nacionalno poklicno kvalifikacijo iz zasebnega varovanja.

5 Varnostno osebje se mora vsakih pet let od opravljenega osnovnega strokovnega usposabljanja oziroma izobraževanja udeležiti obdobjnega strokovnega izpopolnjevanja po programih, ki jih določi minister.

(SSI) tehnik varovanja⁶ ali poklicno-tehnično izobraževanje (PTI) tehnik varovanja⁷ ali imajo formalno priznano usposobljenost, kar je pogoj za opravljanje poklica na podlagi nacionalnega poklicnega standarda (NPK).⁸ Prav tako je paradoksalno, da se programi izvajajo na podlagi predlaganih vsebin poklicnih standardov ter katalogov strokovnega znanja in spretnosti, vendar pa ni enotnih učbenikov, knjig in strokovnega gradiva z vsebinami, ki bi jih moralo prihodnje varnostno osebje usvojiti in obvladati v sklopu strokovnega usposabljanja. Urad za razvoj izobraževanja, ki deluje v okviru ministrstva za izobraževanje, znanost in šport, omogoča vpogled v katalog učbenikov za srednje šole. Program (Trubar – učbeniški sklad, n. d.) razodeva nabor vseh učbenikov za strokovne module in vsebinske sklope, s katerimi se dosegajo vzgojno-izobraževalni cilji in standardi znanja, opredeljeni v učnih načrtih oziroma katalogih znanja. Vendar pa takih, ki bi spadali v sklope varnosti, varovanja, zasebnega varovanja, tehnika varovanja ali kar varnostnika, ni.

Tudi trajanje usposabljanja je sporno. Ali je mogoče enačiti strokovno usposobljenost nekoga z zaključenim štiriletnim strokovnim izobraževanjem z nekom, ki je v dobrem mesecu opravil nacionalno poklicno kvalifikacijo, in sta na trgu dela oba primerna za opravljanje istega poklica, npr. varnostnika.

Zaznati je veliko pomanjkljivosti v strokovni podkovanosti izvajalcev omenjenih programov. Izvajalci, ki lahko posredujejo znanje različnih strokovnih modulov, npr. varovanje ljudi in premoženja, varnosti in zdravja pri delu, tehničnega varovanja, varstva pred požari itn., so lahko iz različnih visokošolskih strokovnih krogov fizike, kemije, ekonomije, gradbeništva, strojništva, varstvoslovja itd. brez predhodnih ustreznih usposabljanj in/ali delovnih izkušenj s področja zasebnega varovanja.⁹ Strokovnih usposabljanj za izvajalce ni. Verjetno ni treba posebej poudarjati, da je strokovnost vsebin, posredovanih slušateljem, sporna, če je odvisna od samoiniciative izvajalcev in njihovega lastnega zavedanja o nujnosti udeležbe na strokovnih posvetih, konferencah, seminarjih itd.

6 Po podatkih Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport RS (2017) so zavodi, ki izvajajo »SSI«: Čas – Zasebna šola za varnostno izobraževanje, d. o. o., Ekonomska šola Celje, Prometna šola Maribor, Šolski center Ljubljana, Zbornica za razvoj slovenskega zasebnega varovanja, Center za usposabljanje varnostnega osebja.

7 Po podatkih Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport RS (2017) so zavodi, ki izvajajo »PTI«, naslednji: Ljudska univerza Kranj – Center za izobraževanje in kulturo, Prometna šola Maribor, Šolski center Slovenske Konjice-Zreče, Zbornica za razvoj slovenskega zasebnega varovanja, Center za usposabljanje varnostnega osebja.

8 Po podatkih (Nacionalna poklicna kvalifikacija, 2017) so izvajalci NPK varnostnik: Gospodarska zbornica Slovenije – Center za poslovno usposabljanje, Zbornica za razvoj slovenskega zasebnega varovanja, Čas – Zasebna šola za varnostno izobraževanje, d. o. o., Varnost Maribor, d. d., UPI Ljudska univerza Žalec, Zasavska ljudska univerza Trbovlje, Zavod Karnika, Sab, varovanje in storitve, d. o. o.

9 Podrobnejše navedbe o zahtevanem znanju izvajalcev strokovnih modulov programa tehnik varovanja določa posebni del opredelitve srednješolskih izobraževalnih programov (Opredelitev srednješolskih programov – tehnik varovanja, n. d.).

3.2 Problematika (ne)sodelovanja varnostnega osebja in imetnikov licenc s policijo

Med petimi ključnimi dolžnostmi varnostnikov, ki jih morajo vedno izpolnjevati, ne glede na to, katero vrsto del opravljajo, najdemo tudi dolžnost obveščanja policije o uporabi ukrepa in strelnega orožja¹⁰ ter obveščanja pristojnega organa o kaznivem dejanju in zavarovanju kraja kaznivega dejanja (Čas, 2013; ZZasV-1, 2011, 5. čl.). Pri tem mora varnostnik ob naznanitvi kaznivega dejanja navesti dokaze, ki jih pozna, in storiti vse potrebno, da se zavarujejo in ohranijo sledovi in dokazi kaznivega dejanja ter druga dokazila, pomembna za nadaljnji kazenski postopek (Čas, 2010; Savski et al., 2012). Varnostniki morajo pred tem oziroma do prihoda policije na kraj kaznivega dejanja po svojih zmožnostih poskrbeti za varnost ljudi in premoženja ter opraviti prva nujna opravila in ukrepe po zaznavi kaznivega dejanja.

Da bi še bolj izboljšali stanje, sodelovanje in predhodno zgolj enosmerno potovanje informacij (Meško et al., 2005; Sotlar in Meško, 2009), je bil maja 2013 med ZRSZV in policijo sklenjen Protokol o medsebojnem sodelovanju med Zbornico za razvoj slovenskega zasebnega varovanja in Ministrstvom za notranje zadeve, Generalno policijsko upravo (v nadaljevanju Protokol, 2013). Sodelovanje zajema različna skupna delovna področja ter temelji na procesnih in materialnih zakonskih in podzakonskih predpisih (Policija, 2013). Protokol (2013, str. 2–3) naj bi omogočil medsebojno sodelovanje ZRSZV in policije, »nanašajoč se na postopke in izmenjavo podatkov ter informacij, pomembnih za zagotavljanje varovanja ljudi in premoženja, z namenom varovanja javnega reda, javne varnosti, varstva naročnikov, tretjih oseb in varnostnega osebja, ki neposredno opravlja dejavnost zasebnega varovanja, ter podatkov v zvezi z zasebnim varovanjem«. Kljub temu, da avtorji (Meško et al., 2005; Nalla et al., 2009; Rojs, 2013; Sotlar, 2007a; Sotlar in Meško, 2009; Vavpotič in Čas, 2014) ugotavljajo, da je odnos med varnostnim osebjem in policijo primeren ter ustreza tudi formaliziranemu sodelovanju, ki se nanaša na postopke in izmenjavo podatkov ter informacij, pomembnih za zagotavljanje varovanja ljudi in premoženja, praksa zaznava anomalije, ki so posledica napačne interpretacije, pomanjkljivosti in slabega poznavanja krovnega zakona na področju zasebnega varovanja ter drugih zakonskih in podzakonskih aktov. Lokovšek (2015) tako na primer poudarja problematiko:

- nepoznavanja ukrepov varnostnika s strani policije,
- napačnega svetovanja varnostnikom, katera dejstva so pomembna za temeljito izpolnjeno poročilo o uporabi ukrepov,
- napačnega razumevanja ukrepa zadržanja osebe,
- zavračanja zahtev za kazenski pregon,¹¹

¹⁰ Po 57. členu ZZasV-1 (2011) je varnostnik dolžan takoj obvestiti policijo, če: zadrži osebo, uporabi sredstva za vklepanje in vezanje, uporabi fizično silo, plinski razpršilec ali strelno orožje. Če je oseba pri uporabi ukrepov varnostnika telesno poškodovana tako, da potrebuje medicinsko pomoč, je varnostnik dolžan poskrbeti, da jo čim prej dobi, in o tem obvestiti policijo. Prav tako je dolžan obvestiti policijo takrat, ko je uporabil službenega psa v nasprotju z ZZasV-1 (2011).

¹¹ Lokovšek (2015) poudarja tudi, da obrazci za navedbo kazenskega pregona niso zakonsko opredeljeni, zato so primeri zavračanja zahtev za kazenski pregon, ki jo vložijo naročniki, neutemeljeni. Navsezadnje človek pričakuje, da mu policist pri vložitvi obrazca za kazenski pregon pomaga, ga usmerja in vodi vse do popolnosti, ne pa omejuje.

- občutka varnosti in zagotavljanja anonimnosti udeležencev v postopku,¹²
- zavrnitve predlogov za pregon domnevnih storilcev kaznivih dejanj zaradi premajhne vrednosti nastale škode,
- pomanjkljive izmenjave informacij in podatkov med policijskimi postajami,¹³
- določanja varovanega območja,
- nedosegljivosti policistov za zasebno varovanje.¹⁴

Iz napisanega izhaja, da je za boljše sodelovanje pomembno poznavanje osnov zasebnega varovanja za vse policiste, ki delajo na terenu ob prejemu klica varnostnika ali varnostno- nadzornega centra (Rojs, 2013). Dobro morajo poznati vsebino 44. in 45. člena ZZasV-1 (2011), ki določata, katere ukrepe sme varnostnik uporabiti na varovanem območju pri opravljanju nalog zasebnega varovanja ob ogrožanju življenja, osebne varnosti, premoženja ali kršenju reda ali javnega reda na varovanem območju.¹⁵ Še posebej pa bi morali biti seznanjeni s 57. členom ZZasV-1 (2011), ki konkretno izpostavlja ukrepe, pri katerih je treba ob njihovi uporabi obvestiti policijo. Za sodelovanje s policijo sta ključni dolžnosti obveščanja policije o uporabi ukrepov in strelnega orožja¹⁶ ter dolžnost obveščanja pristojnega organa o zaznavi kaznivega dejanja in zavarovanja kraja kaznivega dejanja.

Svetek (2015) navaja, da je po podatkih ZRSZV ukrep zadržanja osebe najpogosteje uporabljeni ukrep, o katerem se napiše poročilo. Policija na podlagi ugotovitev varnostnih menedžerjev ocenjuje, da je 80 % ukrepov varnostnikov izvedenih zakonito. Ti jih najpogosteje izvajajo zaradi prekrškov oseb, ki se ne ravnavajo v skladu z ukrepi varnostnika ali mu preprečujejo njihovo izvedbo.

12 Osebe, ki so priča kaznivim dejanjem, se običajno nerade izpostavljajo, saj odprto priznanje zaznave kaznivega dejanja in njihovih storilcev lahko ogroža njihovo osebno varnost. Lokovšek (2015) ugotavlja, da postopki pred sodiščem niso anonimni, kar pričo – očitvidca močno bremeni, saj se boji za svojo varnost in varnost svojih najbližjih, npr. trgovka, ki čaka kot priča na obravnavo skupaj z domnevnim storilcem kaznivega dejanja, je pod velikim pritiskom. Ustrežnejše obravnave vpletenih v postopek bi bile za pričo kaznivega dejanja manj duševno napore in posledično učinkovitejše.

13 V praksi je zaznati organizirane storilce kaznivih dejanj – tatvin manjše vrednosti – po celotni Sloveniji. Za zatiranje in preprečevanje tovrstnih dejanj je nujno potrebna izmenjava informacij in podatkov med varnostniki, varnostnimi menedžerji in policisti. Samo celostni pregled nad storjenimi kaznivimi dejanji povezanih oseb lahko pripelje do učinkovite in sorazmerne kazni za vpletene storilce.

14 Predvidevamo, da je na pobudo Protokola o medsebojnem sodelovanju med Zbornico za razvoj slovenskega zasebnega varovanja in Ministrstvom za notranje zadeve, Generalno policijsko upravo (2013) v praksi vedno več policijskih kolegov, ki obvladajo zasebno varovanje, kar omogoča lažje in učinkovitejše sodelovanje. Vendar pa nastaja težava pri njihovi dosegljivosti oziroma dostopnosti ob nujni izmenjavi ključnih podatkov, informacij pri reševanju varnostnih problemov. Odgovorni za zasebno varovanje policijskih postaj so ob koncu tedna in med prazniki skoraj nedosegljivi, kar je za varnostne menedžerje ključna težava pri izpolnjevanju roka 48 ur za oddajo poročila o uporabi ukrepov varnostnega osebja.

15 Tako Savski et al. (2012) kot Čas (2013) poudarjajo, da lahko varnostnik uporabi tudi druge ukrepe, če tako določa zakon, ki ureja posamezno področje, npr. varovanje letališč, igralnic, jedrskih objektov. Varnostnik lahko uporablja tudi sisteme tehničnega varovanja v skladu z ZZasV-1 (2011) in področno zakonodajo, ki ureja te sisteme.

16 Po 57. členu ZZasV-1 (2011) mora varnostnik takoj obvestiti tisto policijsko postajo, na območju katere so bili ukrepi oziroma strelno orožje uporabljeni. Varnostna družba oziroma imetnik licence mora o uporabi ukrepov in drugih sredstev varnostnikov najpozneje v 48 urah pisno obvestiti policijsko postajo, na območju katere so bili ukrepi uporabljeni.

Nekatere policijske postaje zahtevajo, da se v poročilu o zadržanju osebe izrecno navede, da je bil osebi izrečen ukrep zadržanja šele in samo, če obstaja naročnikova zahteva po kazenskem pregonu (Lokovšek, 2015). Vendar pa pogoje zadržanja osebe razumno in nedvoumno opredeljuje 51. člen ZZasV-1 (2011), iz katerega ni razvidno, da bi morala ob zadržanju osebe obstajati naročnikova zahteva za kazenski pregon.

Po Lokovškovih (2015) besedah policija varnostnemu osebju pogosto očita, da so ukrepi nezakoniti, da jih varnostniki ne stopnjujejo ustrezno, da so storilci premalokrat opozorjeni, da so na varovanem območju, na katerem morajo spoštovati pravila, in da varovana območja niso ustrezno označena. ZZasV-1 (2011) res določa, da sme varnostnik uporabljati ukrepe samo na varovanem območju, razen ko osebo na varovanem območju zaloti v okoliščinah, ki kažejo na storitev kaznivega dejanja – takrat ji sme slediti in jo zadržati tudi zunaj varovanega območja.

Da bi ustrezno ovrednotili anekdotična pripovedovanja o problematiki veljavnega ZZasV-1 (2011) in da bi raziskali nekatere segmente zasebnega varovanja, smo izvedli krajšo raziskavo.

4 RAZISKAVA

Z anketnim vprašalnikom smo želeli pridobiti mnenje in oceno varnostnih menedžerjev,¹⁷ saj njihove delovne izkušnje in položaj v varnostni organizaciji omogočajo vpogled v delo varnostnikov, ki so jim podrejeni. Vprašalnik, ki je bil sestavljen po pregledu literature, je zajemal šest manjših sklopov: 1. sklop o karakteristikah družbe, v kateri izprašani menedžerji delujejo, in vprašanja o delovni dobi menedžerja; 2. sklop o poznavanju in uporabi ukrepov; 3. sklop o regulativi na področju zasebnega varovanja; 4. sklop o sodelovanju s policijo; 5. sklop o zavarovanju kraja dejanja ter 6. sklop o izobraževanju in usposabljanju varnostnega osebja. Skupno je bilo tako 96 spremenljivk v 26 vprašanjih. Pri večini vprašanj je bilo treba navesti odgovore po Likertovi lestvici, v nekaterih primerih pa po določenih kategorijah. Zadnje vprašanje je bilo vprašanje odprtega tipa, ker smo želeli dati izpraševancem možnost, da napišejo še svoje predloge, komentarje in videnje raziskave ter same problematike. Iz opisanega tako izhaja, da gre za celovitejši vprašalnik. To je pomembno omeniti, saj pojasnjuje malce nižjo stopnjo odzivnosti. Preseneča pa pozitivna višja stopnja odzivnosti pri odprtem tipu vprašanj, saj so anketiranci posredovali konkretne in smiselne komentarje. Slednje kaže, da je za raziskovanje tovrstne problematike smiselna uporaba npr. fokusnih skupin in intervjujev, saj anketni vprašalniki težko zajamejo številčnost in celovitost problematik, ki se pojavljajo v tej panogi.

Anketni vprašalnik je bil oblikovan z uporabo portala 1KA. Spletna povezava do vprašalnika je bila poslana na 212 elektronskih naslovov podjetij, ki se ukvarjajo z zasebnim varovanjem. Anketa je bila aktivna od 15. marca do 15. aprila 2016. V tem času je bilo zaznanih 124 dostopov do nje, ampak glede na algoritme portala

¹⁷ Po 23. točki 5. člena ZZasV-1 (2011) je varnostni menedžer oseba, ki je pri imetniku licence ali izvajalcu internege varovanja odgovorna za zakonitost, strokovnost in učinkovitost varovanja.

1KA je bilo za končno uporabo in nadaljnje analize uporabnih 54 anket. Iz tega tako izhaja, da gre za priložnostni vzorec, ki ni reprezentativen, in da ugotovitev ne moremo slepo prenašati na populacijo. Osnovne značilnosti vzorca so razvidne iz spodnje tabele (tabela 1).

Tabela 1:		Pogostost	Odstotek
Značilnosti vzorca – izprašani menedžerji	Koliko časa ste že zaposleni v zasebnem varovanju?	1 do 5 let	4 7,4
		Od 6 do 10 let	13 24,1
		Več kot 10 let	36 66,7
		Ni odgovora	1 1,9
		Skupaj	54 100,0
Od tega kot varnostni menedžer manj kot eno leto	2	3,7
	... od 1 leta do 5 let	20	37,0
	... od 6 let do 10 let	20	37,0
	... od 11 let do 15 let	4	7,4
	... od 16 let do 20 let	5	9,3
	... več kot 20 let	1	1,9
	Ni odgovora	2	3,7
	Skupaj	54	100
Za koliko varnostnega osebja ste pristojni glede njegovega zakonitega in strokovnega izvajanja ukrepov po ZZasV-1?	Od 1 do 5 zaposlenih	7	13,0
	Od 6 do 10 zaposlenih	11	20,4
	Od 11 do 20 zaposlenih	33	61,1
	Ni odgovora	3	5,6
	Skupaj	54	100,0
V katero klasifikacijo družb glede na povprečno število delavcev v poslovnem letu spada podjetje, v katerem ste zaposleni?	Mikrodružba (povprečno število delavcev v poslovnem letu ne presega deset)	8	14,8
	Majhna družba (povprečno število delavcev v poslovnem letu ne presega 50)	10	18,5
	Srednja družba (povprečno število delavcev v poslovnem letu ne presega 250)	8	14,8
	Velika družba (povprečno število delavcev v poslovnem letu presega 250)	21	38,9
	Ni odgovora	7	13,0
	Skupaj	54	100,0
V kateri regiji delujete?	Pomurska regija	1	1,9
	Podravska regija	10	18,5
	Koroška	0	0
	Savinjska regija	3	5,6
	Zasavska regija	3	5,6
	Spodnjeposavska regija	1	1,9
	Jugovzhodna Slovenija	2	3,7
	Osrednjeslovenska regija	22	40,7
	Gorenjska regija	5	9,3
	Notranjsko-kraška regija	0	0
	Goriška regija	3	5,6
	Obalno-kraška regija	2	3,7
	Ni odgovora	2	3,7
Skupaj	54	100,0	

		Pogostost	Odstotek
Na katerem območju delujete?*	Mestnem	47	51,6%
	Primestnem	29	31,9%
	Podeželskem	15	16,5%
	Skupaj	91	100,0%
V katerih organizacijskih oblikah izvajate naloge zasebnega varovanja?*	Interno varovanje	11	15,1%
	Varovanje na podlagi pogodbenega razmerja	37	50,7%
	Obvezno organiziranje varovanja	25	34,2%
	Skupaj	73	100,0%

* Tu so lahko izpraševanci izbrali več odgovorov, saj je mogoče delovanje na več območjih oziroma v različnih oblikah.

Poglavitni namen vprašalnika je bilo raziskati zadovoljstvo z državno regulativo na področju zasebnega varovanja oziroma preveriti, ali (teoretična) zakonska regulativa omogoča ustrezno (praktično) delo varnostnega osebja (tabela 2 in 3).

	Veljavni	Štev. enot	Povprečje	Std. odklon
Državna regulativa na področju zasebnega varovanja je učinkovita.	44	54	4,2	1,71
Državna regulativa na področju zasebnega varovanja je ustrezna, potreben pa je večji nadzor nad subjekti zasebnega varovanja.	43	54	4,7	1,67
Policisti slabo poznajo normativno ureditev zasebnega varovanja.	43	54	4,9	1,83
Javnost ni ustrezno seznanjena z regulativo na področju zasebnega varovanja.	42	54	6	1,16

* Anketirani so odgovarjali po 7-stopenjski Likertovi lestvici v razponu od 1 – Sploh se ne strinjam do 7 – Povsem se strinjam.

Iz rezultatov izhaja očitna zaznava izpraševancev o neseznanjenosti z regulativo na področju zasebnega varovanja. Prepoznavanje (priznavanje) pomanjkljivega nadzora nad subjekti zasebnega varovanja je dober samoreflektivni kazalnik želje subjektov zasebnega varovanja po izboljšanju stanja. Tudi iz odgovorov na vprašanja odprtega tipa izhaja kritika premajhnega nadzora in umanjkanja pomoči regulatorja pri odpravljanju napak. Očitno je, da si anketirani želijo večji nadzor nad delom ter ob kršitvah ustrezno pomoč in usmeritev k boljšemu, učinkovitejšemu in strokovnejšemu opravljanju storitev zasebnega varovanja in ne le globe, s katero se ne doseže višje ravni varnosti in varovanja, temveč le finančno obremenijo ponudnika zasebnega varovanja. Skratka, pričakuje se več konstruktivnega sodelovanja med policijo, inšpektoratom za notranje zadeve in varnostnimi menedžerji.

Pri vprašanju odprtega tipa so tudi naši izpraševanci izpostavili, da je tehnično varovanje premalo poudarjeno. Težava sta prevelik poudarek fizičnega varovanja in premalo strokovne podkovanosti iz elektroinženirske stroke, ki je ključna za razumevanje, uspešen razvoj in ustrezno izdelavo projektov tehnične dokumentacije ter za izvedbo in vzdrževanje sistemov tehničnega varovanja

Tabela 1:
Nadaljevanje

Tabela 2:
Odgovori na vprašanje: Kaj menite o naslednjih trditvah glede državne regulative na področju zasebnega varovanja?*

s strokovno usposobljenim varnostnim osebjem (varnostnimi tehnikami in pooblaščenimi inženirji varnostnih sistemov).

V ospredju sta predvsem nezadovoljstvo z odnosom do uporabe sistemov tehničnega varovanja ter slab nadzor nad nezakonito vgrajenimi sistemi tehničnega varovanja s strani strokovno nepotrjenih oseb, brez licence za načrtovanje ali upravljanje sistemov tehničnega varovanja. Zaradi »amaterjev« na področju sistemov tehničnega varovanja podjetja z licencami izgublajo stranke in ugled, zato pa se znižujeta cena storitev in raven varovanja.

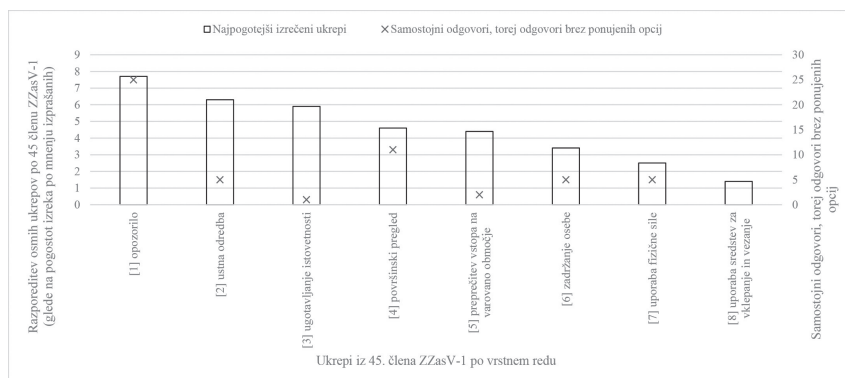
Zavedati se je treba, da je varnostni sistem celostni sistem, pri katerem lahko varnost in odgovornost zagotavlja le tisti, ki ga postavi. Popravljanje napak za »nepoučenimi« je drago in zamudno.

Zanimalo nas je, ali teoretične zakonske podlage in protokoli veljajo tudi v praksi. Zato smo eno izmed prvih vprašanj postavili o izrekanju ukrepov, ki so po mnenju Sotlarja in Časa (2011) precej obsežni, sploh v primerjavi z naborom ukrepov, ki jih imajo zaposleni v zasebnih varnostnih družbah v tujini. Tako nas je zanimalo: »Kateri ukrep po 45. členu ZZasV-1 zaposleni varnostniki najpogosteje izrečejo?« Ker nismo želeli »sugerirati« ustreznega odgovora, smo jih zaprosili, naj odgovor napišejo samostojno. Tabela 3 prikazuje odgovore.

Tabela 3:
Katere ukrepe
po 45. členu
ZZasV-1 (2011)
zaposleni
varnostniki
najpogosteje
izrekajo?

	Pogostost	Odstotek
Opozorilo	25	46,3
Zadržanje	11	20,4
Ustna odredba	5	9,3
Se ne ukvarjajo s fizičnim varovanjem	5	9,3
Ni odgovora	5	9,3
Fizična sila	2	3,7
Površinski pregled	1	1,9
Skupaj	54	100

V vprašanju, ki je sledilo, smo anketirane zaposlene zaprosili, da razvrstijo osem ukrepov iz 45. člena ZZasV-1 (2011) po pogostosti uporabe. Iz tabele 4 in s slike 1 je razvidno, da varnostniki najpogosteje izrečejo ukrep opozorila. Pri tem slika 1 ponazarja, da je uporaba ukrepov na podlagi stopnjevanja zakonita, saj mora varnostnik po drugem odstavku 44. člena ZZasV-1 (2011) osebo, zoper katero bo ukrepal, če je to glede na okoliščine mogoče, opozoriti na posledice in ji omogočiti, da se z upoštevanjem opozorila izogne drugim ukrepom.

Slika 1:
Primerjava pogostosti izrečenih ukrepov*

*Primerjava pogostosti izrečenih ukrepov, ko imajo anketirani možnost izbire glede na zaznavo in zakonsko zaporedje. Ukrepe so lahko razorstili od 1 do 8. Za ustrežnejšo ponazoritev smo vse spremenljivke označili tako, da višja številka pomeni pogostejšo uporabo.

Glede na to, da mora varnostno osebje po ZZasV-1 (2011) obveščati policijo o uporabi določenih ukrepov in drugih sredstev,¹⁸ je sodelovanje med policisti in varnostnim osebjem nujno. Pogostost tovrstnega sodelovanja kaže tabela 4.

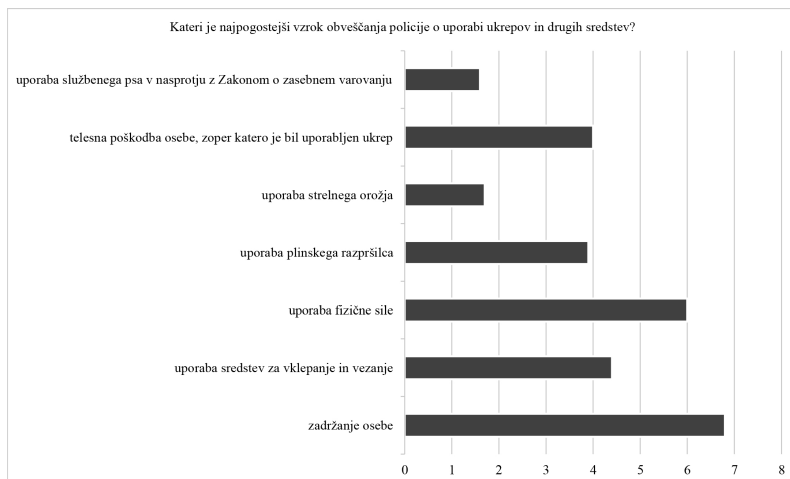
	Pogostost	Odstotek
Jih sploh ne obveščajo.	6	14,6
Mesečno je le nekaj takih primerov.	25	61,0
Manj kot 10-krat tedensko.	1	2,4
Več kot 10-krat tedensko.	3	7,3
Dnevno, vendar manj kot 5-krat.	6	14,6
Skupaj	41	100,0

Tabela 4:
Pogostost obveščanja policije o uporabi ukrepov in drugih sredstev

Slika 2 ponazarja, da varnostniki najpogosteje pokličejo policijo zaradi zadržanja osebe, sledi uporaba fizične sile ter uporaba sredstev za vklepanje in vezanje. S tem ponovno potrjujemo tudi Svetkovo (2015) navedbo, da je zadržanje osebe najpogosteje izrečen ukrep.

18 Po 57. členu ZZasV-1 (2011) mora varnostnik takoj obvestiti policijo, če: zadrži osebo, uporabi sredstva za vklepanje in vezanje, uporabi fizično silo, plinski razpršilec ali strelno orožje. Če je oseba pri uporabi ukrepov varnostnika telesno poškodovana tako, da potrebuje medicinsko pomoč, mora varnostnik poskrbeti, da jo čim prej dobi in o tem obvestiti policijo. Prav tako mora obvestiti policijo takrat, ko je uporabil službenega psa v nasprotju z ZZasV-1 (2011) (v praksi še ni zaznati uporabe službenega psa).

Slika 2:
Kateri je najpogostejši vzrok obveščanja policije o uporabi ukrepov in drugih sredstev?

Distribucija odgovorov je paradoksalno pokazala »željo« izprašanih, da izkažejo poznavanje zakonodaje, saj so k pogostosti obveščanja uvrstili tudi uporabo službenega psa, ki pa ga nobena družba za zasebno varovanje še ne uporablja.

Poleg tega smo želeli deloma raziskati odnos med policisti in varnostniki (tabela 5).

Tabela 5:
Odgovori na vprašanje: Kaj menite o naslednjih trditvah glede sodelovanja policije in varnostnega osebja?*

	Veljavni	Štev. enot	Povprečje	Std. odklon
1. Do zapletov pri sodelovanju varnostnega osebja in policistov prihaja zaradi nestrokovnosti varnostnega osebja.	42	54	3,4	1,76
2. Do zapletov pri sodelovanju varnostnega osebja in policistov prihaja zaradi nestrokovnosti policistov.	42	54	3,6	1,83
3. Policisti ne cenijo dela varnostnega osebja.	42	54	4,6	1,76
4. Delo policista je v javnosti bistveno uglednejše od dela varnostnega osebja.	42	54	5,9	1,36
5. Kazniva dejanja, ki jim je priča varnostno osebje, imajo premajhno težo (npr. tatvina v trgovini) in jih policija šteje kot »nesmiselna« za vložitev predloga za pregon storilcev.	41	54	4,6	1,9
6. Policisti ne cenijo dela varnostnega osebja in mu zato namenijo premalo pozornosti pri obravnavi kaznivih dejanj.	42	54	4,3	1,48
7. Delo varnostnega osebja se konča za črto varovanega območja, medtem ko se delo policistov tam začne.	42	54	4,5	1,57
8. Do težav pri sodelovanju varnostnega osebja in policistov prihaja zaradi nestrokovnega odnosa policistov do varnostnikov.	42	54	4,3	1,74
9. Varnostno osebje ima premalo znanja o delu policije, zato težko pripomore k učinkovitosti policijskega dela.	42	54	4	1,67
10. Varnostni menedžerji in policisti, odgovorni za poznavanje zasebnega varovanja, bi morali več sodelovati (npr. konference, seminarji, okrogle mize).	42	54	6	1,32

* Anketirani so odgovarjali po 7-stopenjski Likertovi lestvici v razponu od 1 – Sploh se ne strinjam do 7 – Povsem se strinjam.

Rezultati, podobno, kot je opozarjal Lokovšek (2015), nakazujejo percepcijo, da policisti ne poznajo dobro dela varnostnega osebja. Kakovosti odnosov glede na rezultate ne gre posploševati, izražajo pa potrebo po izboljšanju stanja (o tem glej tudi Sotlar, 2008). Sicer menimo, da ne gre za težavo v tem, da bi policisti (še vedno) videli v zasebnovarnostnih družbah konkurenta (Čas, 2000), ampak podobno kot ostali tudi policisti podlegajo stigmatizaciji zasebnovarnostnega poklica (Lofstrand, Loftus in Loader, 2016). Iz rezultatov in komentarjev, ki so jih anketirani napisali pri odprtem vprašanju, izhaja prepoznavna nujnosti sodelovanja policije in varnostnega osebja, ki je ključnega pomena, in da se poleg utečenih odzivov na že storjena kazniva dejanja z izmenjavo operativnih podatkov in informacij, ki so v neposredni povezavi z zasebnim varovanjem, pojavlja potreba po poglobljanju sicer formaliziranega sodelovanja. Varnostni menedžerji si želijo več strokovnih razprav, konferenc, okroglih miz in posvetov, saj vidijo pot do poglobljenih odnosov med varnostniki in policisti v izmenjavi izkušenj in informacij izključno o zaznavah v okolju njihovega delovnega obsega oziroma o zaznanih tatvinah, vlomih na objektih, ki jih varujejo, s čimer bi pomagali pri preiskovanju kaznivih dejanj.

Zanimivo je, da so varnostni menedžerji v sklopu sodelovanja s policijo opozorili na spoštovanje cestnoprometnih predpisov s strani intervencijskih vozil. Menijo, da je to spoštovanje za mnoge varnostnike, ki intervenirajo v kritičnih okoliščinah, nesmiselno.

Ena izmed metod za izboljšanje ugleda varnostnega osebja je tudi okrepljeno (zahtevnejše oziroma boljše) izobraževanje in tudi (neformalno) usposabljanje (Dvojmoč, 2016). Ker se na problematiko izobraževanja pogosto opozarja, smo želeli preveriti nekatera stališča oziroma pridobiti mnenje varnostnih menedžerjev o zadovoljstvu strokovne podkovanosti varnostnega osebja (tabela 6). Tabela 6 kaže, da varnostni menedžerji pogrešajo večji delež praktičnega usposabljanja, sicer pa so zadovoljni s strokovnim znanjem in spretnostmi, ki si jih pridobi varnostno osebje v okviru strokovnih usposabljanj in izpopolnjevanj.

Ali ste zadovoljni s strokovnim usposabljanjem in izpopolnjevanjem varnostnega osebja?	Pogostost	Odstotek
Da – varnostno osebje pridobi ustrezno strokovno znanje in spretnosti.	10	18,5
Da in ne – varnostno osebje je za vrsto del, ki jih opravlja, običajno preveč strokovno podkovano.	4	7,4
Ne – strokovno usposabljanje vsebuje veliko teorije in premalo prakse.	20	37,0
Ne – varnostno osebje bi bilo treba usposobiti predvsem za delo na terenu.	7	13,0
Drugo	2	3,7
Ni odgovora.	11	20,4
Skupaj	54	100,0

Tabela 6:
Zadovoljstvo s strokovnim usposabljanjem in izpopolnjevanjem varnostnega osebja

V anketi smo postavili tudi nekaj trditev¹⁹ o strokovni usposobljenosti varnostnega osebja, ki so temeljile na razlikah kakovosti znanja med slušatelji NPK-ja in srednješolskim strokovnim programom. Standardni odkloni kažejo, da so odgovori zelo različni in jih zato v tabeli ne prikazujemo. V grobem pa izsledki analize kažejo, da izprašani daljša strokovna izobraževanja ocenjujejo

¹⁹ Izprašane smo zaprosili, naj izrazijo strinjanje s postavljenimi trditvami, odgovarjali pa so po 7-stopenjski Likertovi lestvici v razponu od 1 – Sploh se ne strinjam do 7 – Povsem se strinjam.

kot ustrežnejša. Poleg tega, da štiriletni srednješolski izobraževalni program ali dvoletno poklicno-tehnično izobraževanje prineseta V. stopnjo izobrazbe, slušatelji v primerjavi z drugimi usposabljanji pridobijo več teoretičnega in praktičnega znanja. Izraža se potreba po poglobljenem in fokusiranem raziskovanju kompetenc varnostnega osebja. Podobnega raziskovanja se je lotil Dvojmoč (2016), ki med drugim ugotavlja, da varnostni menedžerji ocenjujejo kompetence varnostnikov nižje kot slednji v samooceni kompetenc.

Ocenjujemo, da varnostno osebje z izobraževanjem (strokovno usposabljanje, strokovno izpopolnjevanje in obdobjno strokovno izpopolnjevanje) pridobi zadostno teoretično znanje, a ga v praksi ne zna izkoristiti. Predlagamo več ur praktičnega usposabljanja ali vsaj največji možni izkoristek prakse, ki je predvidena v trenutno veljavnih strokovnih in poklicnih standardih. Podobno kot druge študije (Makše in Čas, 2009) tudi mi ugotavljamo, da si želijo več teoretičnega in praktičnega strokovnega usposabljanja, kar se najpogosteje odraža v odgovorih na vprašanja odprtega tipa. Varnostni menedžerji menijo, da se na trgu dela čuti strokovna »podhranjenost« varnostnih tehnikov, pooblaščenih inženirjev varnostnih sistemov in operaterjev varnostno-nadzornega centra.

Varnostno osebje, ki dela v praksi, se s pridobivanjem izkušenj dnevno izobražuje ter izboljšuje svoje znanje in kompetence. Zagotovo to zaznamo pri delu varnostnih tehnikov, ki morajo za kakovostno, učinkovito in konkurenčno storitev na trgu ponudnikov zasebnega varovanja dnevno spremljati novosti v razvoju sistemov tehničnega varovanja, medtem ko pri drugem varnostnem osebju samoiniciativnost in želja po znanju pešata.

Ne smemo pozabiti, da se na trgu zasebnega varovanja pojavljajo varnostne družbe, ki poudarjajo interno izobraževanje in usposabljanje svojih zaposlenih. Z omogočanjem brezplačne uporabe fitnesa, telovadnic, v katerih potekajo tečaji samoobrambe ali drugih borilnih veščin, ter s tečaji streljanja, delavnicami reševanja in analiziranja varnostnih dogodkov, predavanji o novostih na področju zasebnega varovanja, primeri dobre prakse ipd. spodbujajo zaposlene k strokovnejšemu delu in večji pripadnosti podjetju.

5 SKLEP

Mnogi novemu Zakonu o zasebnem varovanju (ZZasV-1, 2011) očitajo, da jih omejuje. Zakon je pravni akt, katerega namen je, da ureja pravice in obveznosti subjektov na področju, ki ga država ne zagotavlja. Zasebno varovanje predstavlja pridobitno dejavnost, izvzeto je interno varovanje. Ponujajo ga zasebna varnostna podjetja, ki v skladu z zakonodajo izpolnjujejo pogoje za pridobitev licence ter zaposlujejo varnostno osebje s službenimi izkaznicami za vrsto del, za katera so strokovno usposobljeni, in izpolnjujejo zahteve, predpisane z ZZasV-1 (2011). Zakonska podlaga in sama (izrazito pestra, dinamična pa tudi stresna) narava nalog (Mikuš, 1998), ki jih dnevno opravlja varnostno osebje, nakazuje, da gre za izrazito zapleteno področje, ki ga je vedno treba obravnavati celostno.

Če želimo dvigniti ugled varnostnega osebja v družbi, kar je dejansko globalen problem (Lofstrand et al., 2016), izboljšati kakovost njegovega dela in s tem dvigniti strošek storitev zasebnega varovanja, je vzpostavitev strokovnega,

kakovostnega in enotnega osnovnega izobraževanja z najboljšimi predstavniki stroke temeljni in ključni predpogoj. Menimo, da bi petletno obdobje strokovno izpopolnjevanje kot nadgradnja strokovnega usposabljanja moralo zagotoviti zadostno strokovno znanje varnostnega osebja. Z vidika zaščite javnega interesa, predvsem zaradi zagotavljanja javnega reda, javne varnosti ter varstva naročnikov in tretjih oseb, so kakovostna obdobja strokovna izpopolnjevanja nujno potrebna. S kakovostnimi teoretičnimi osnovami zasebnega varovanja in praktičnim usposabljanjem (praktični postopki izvedbe ukrepov, uporaba strelnega orožja, gašenje začetnih požarov, izvajanje evakuacije, dajanje prve pomoči itd.) bo varnostno osebje usposobljeno za delo na terenu.

Nosilci javnih pooblastil bi morali z izobraževalnimi procesi zagotoviti povezovanje in sodelovanje z različnimi organi in službami, ki zagotavljajo varnost (MNZ, policija, inšpekcijski organi, nadzorni organi, mestno redarstvo, vojska, civilna zaščita, gasilstvo ipd.), ter med mlajšimi širiti zavest o pomembnosti sodelovanja vseh subjektov varovanja pri zagotavljanju državne varnosti. Strokovno dobro podkovan varnostno osebje je na trgu varnostnih storitev nepogrešljivo, hkrati pa potencialno ponuja rešitev za kadrovsko »podhranjenost« vojske in policije ter še za marsikatero delo pri zagotavljanju državne varnosti. Kadar želimo zagotoviti varnost kot temeljno človekovo pravico, je ključno sodelovanje med subjekti zagotavljanja varnosti. Vsekakor se mora pri zasebnem varovanju vzpostaviti tesno sodelovanje s policijo. Ker se vodilni predstavniki obeh strok tega zavedajo, si močno prizadevajo za izboljšave. S Protokolom o medsebojnem sodelovanju (2013) sta se ZRSZV in policija zavezali, da si bosta nudili medsebojno pomoč ter da bosta organizirali srečanja in usposabljanja, namenjena izmenjavi izkušenj in dobrih praks ter izboljšanju učinkovitosti sistema varovanja. Skrb vzbujajoče pa je, da v primerjavi z drugimi raziskavami (Čas, 2001; Meško et al., 2005; Nalla et al., 2009; Rojs, 2013; Vavpotič, 2013; Vavpotič in Čas, 2014) naši izpraševanci sodelovanje s policijo označujejo kot malce manj uspešno. Slednje opozarja, da je treba tematiko podrobneje raziskati in se ne glede na empirični manko vseeno še naprej truditi za izboljšanje odnosov.

Pri vsem tem delovanje ZRSZV ni brez kritike. Zbornici je namreč ministrstvo, pristojno za notranje zadeve (v nadaljevanju MNZ), 6. 6. 2011 priznalo reprezentativnost glede zasebnega varovanja. Tretji odstavek 9. člena ZZasV-1 (2011) določa, da postane strokovno interesno združenje na področju zasebnega varovanja reprezentativno, če se vanj združuje najmanj 51 % imetnikov licenc, ki imajo v delovnem razmerju najmanj 40 % varnostnega osebja v dejavnosti. To pomeni, da je v Sloveniji interese zasebnovarnostnih družb v odnosu do države mogoče uveljavljati zgolj prek enega združenja. Na spletni strani MNZ je bil 17. 5. 2016 objavljen seznam 148 imetnikov licenc. Po podatkih ZRSZV pa je članstvo imetnikov licenc različno in se giblje okoli 100. Država je z ureditvijo področja reprezentativnosti strokovnih interesnih združenj vzpostavila monopol in zagotovila, da je izbira članstva bolj ali manj le teoretična (Sotlar in Čas, 2011).

Zasebnovarnostna panoga se krepi, kar nakazuje tudi sprejetje druge Kolektivne pogodbe za zasebno varovanje, ki naj bi varnostnemu osebju zagotovila socialno varnost in primerno plačilo, saj opravlja izredno občutljiva, pa tudi strokovno zahtevna dela varovanja, zagotavljanja varnosti in odpravljanja

varnostnih tveganj. Prav tako se pričakuje dvig zahtev javnih naročil, pri čemer ne bo več igrala vloga le najnižja cena.

ZRSZV bi morala skrbeti za razvoj stroke, dejavnosti, etike in standardov zasebnega varovanja ter hkrati urejati odnose med člani in jih zastopati glede na državne organe in javnost. Vendar ob dejanskem številu oziroma deležu članov (imetnikov licenc) težko deluje v skladu s pričakovanji stroke. Tudi izprašani v raziskavi, ki jo je že leta 2006 izvedel Sotlar (2007b), so izražali pomisleke in dvome o nadzorstvenih in ostalih kapacitetah ZRSZV. Menimo, da če si ponudniki storitev varovanja prizadevajo, da se področje zasebnega varovanja uredi, je treba kljub monopolu razmišljati o obveznem članstvu pri strokovnem interesnem združenju. Izbira najboljših predstavnikov stroke ter delo po njihovih priporočilih in usmeritvah lahko pri zasebnem varovanju privedeta do rešitev, ki ne bodo le parcialne.

Varnost je vse bolj cenjena in varovana človekova pravica, za katero je odgovorna država v okviru nacionalnovarnostnega sistema. Pri njenem zagotavljanju imajo vlogo številni akterji (občinsko redarstvo, carina, zasebni detektivi ipd.), med katerimi sta najštevilčnejša policija in zasebno varovanje (Sotlar in Čas, 2011). In ker je občutek varnosti najpomembnejša komponenta posameznikovega dožemanja realne stvarnosti, njegovega telesnega in duševnega razvoja in napredka ter počutja v sredini, v kateri živi in dela (Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja in zatiranja kriminalitete za obdobje 2012–2016, 2012) bi si ponudniki storitev zasebnega varovanja morali prizadevati, da dosežejo svojo odličnost. Ne nazadnje gre za nadstandardno obliko varnosti, ki je vedno pomembnejša v demokratičnih ureditvah, kjer se ljudje ob upoštevanju svojih pravic in obveznosti zavedajo tudi svojih pravic do vedno bolj varnega življenja (Pečar, 1992) in so to pripravljene tudi plačati.

UPORABLJENI VIRI

- Bučar, F. (1997). Varnost kot dobrina. V A. Anžič, B. Virjent in M. Djurić (ur.), *Zasebno varovanje in detektivska dejavnost: Dileme in perspektive* (str. 3–10). Ljubljana: Visoka policijsko-varnostna šola.
- Čas, T. (2000). Zasebno varstvo, njegov razvoj in dejavnosti zasebnovarnostnih služb. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 51(2), 124–134.
- Čas, T. (2001). Privatizacija varnostnih storitev in analiza dejavnosti zasebnovarnostnih služb v sodobni družbi. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 52(1), 32–42.
- Čas, T. (2010). *Zasebno varovanje in nekatere druge oblike nedržavnega varovanja*. Ljubljana: Čas – Zasebna šola za varnostno izobraževanje.
- Čas, T. (2013). *Zasebno varovanje za varnostnike*. Ljubljana: Čas – zasebna šola za varnostnike.
- Čas, T., Toporiš-Božnik, M. in Rep, M. (2013). Analiza kompetenc varnostnika glede na kompetenčni model v okviru kompetenčnega centra za izobraževanje varnostnega osebja. V T. Pavšič Mrevlje in I. Areh (ur.), *Zbornik prispevkov: 14. slovenski dnevi varstvoslovja*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- Dvojmoč, M. (2016). Competences of security guards in Slovenia as assessed by users and security managers. *Varstvoslovje*, 18(4), 400–417.

- Lofstrand, C. H., Loftus, B. in Loader, I. (2016). Doing 'dirty work': Stigma and esteem in the private security industry. *European Journal of Criminology*, 13(3), 297–314.
- Lokovšek, D. (2015). Problematika ukrepanja policije v okviru Zakona o zasebnem varovanju. V *Učinkovitost državne regulative v panogi zasebnega varovanja: Zbornik prispevkov* (str. 60–64). Ljubljana: Zbornica za razvoj slovenskega zasebnega varovanja. Pridobljeno na http://www.zrszv.si/images/DSZV_2015_ZBORNIK_PRISPEVKOV.pdf
- Makše, K. in Čas, T. (2009). Varnostnik – poklic ali zgolj izhod v sili. V T. Pavšič Mrevlje (ur.), *Varstvoslovje med teorijo in prakso: Zbornik prispevkov*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede. Pridobljeno na <https://www.fvv.um.si/dv2009/zbornik/clanki/Makse.pdf>
- Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*, 50(4), 370–396.
- Meško, G., Nalla, M. K. in Sotlar, A. (2005). Policisti in zasebni varnostniki – veliki in mali bratje. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 56(2), 147–162.
- Mikuš, D. (1998). Delovna mesta in oblike dejavnosti v zasebnem varovanju. V A. Anžič, B. Virjent, in M. Djurič (ur.), *Zasebno varovanje in detektivska dejavnost: Novi izzivi* (str. 221–238). Ljubljana: Visoka policijsko-varnostna šola.
- Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport RS. (2017). *Srednješolski izobraževalni programi*. Pridobljeno na <http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2015/programi/index.htm>
- Nacionalna poklicna kvalifikacija. (2017). *NPK katalogi*. Pridobljeno na <http://www.npk.si/npk-katalogi/>
- Nalla, M., Madan, M. in Meško, G. (2009). The role of perceived relationships between Slovenian police officers vis-a-vis private security personnel in predicting job satisfaction. *Varstvoslovje*, 11(2), 329–344.
- Nalla, M., Meško, G., Sotlar, A. in Johnson, J. D. (2006). Professionalism, goals and the nature of private police in Slovenia. *Varstvoslovje*, 8(3-4), 309–322.
- Opredelitev srednješolskih programov – tehnik varovanja*. (n. d.). Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. Pridobljeno na http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2016/programi/Ssi/tehnika_varovanja/posebnidel.htm
- Pečar, J. (1992). *Institucionalizirano nedržavno nadzorstvo: Kriminološki, kriminalnopolitični in sociološki pogledi*. Radovljica: Didakta.
- Perko, M. (2014). *Poročilo o delu za leto 2013*. Ljubljana: Inšpektorat RS za notranje zadeve.
- Perko, M. (2015). *Poročilo o delu za leto 2014*. Ljubljana: Inšpektorat RS za notranje zadeve.
- Perko, M. (2016). *Poročilo o delu za leto 2015*. Ljubljana: Inšpektorat RS za notranje zadeve.
- Policija. (2013). Še tesnejše sodelovanje med policijo in zasebnim varovanjem. Pridobljeno na <http://www.policija.si/index.php/component/content/article/35-sporocila-za-javnost/67471-e-tesneje-sodelovanje-med-policijo-in-zasebnim-varovanjem?lang>
- Protokol o medsebojnem sodelovanju med Zbornico za razvoj slovenskega zasebnega varovanja in Ministrstvom za notranje zadeve, Generalno policijsko upravo*. (2013). Ljubljana. Pridobljeno na <http://www.zrszv.si/images/PROTOKOL-ZRSZV-POLICIJA.pdf>

- Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja in zatiranja kriminalitete za obdobje 2012–2016 (ReNPPZK12-16). (2012). *Uradni list RS*, (83/12).
- Rojs, B. (2013). Policija in zasebno varovanje – partnerja ali konkurenta? *Varnost*, 61(1), 30–32.
- Savski, S., Grilc, B., Jarc, S. in Mele, Z. (2012). *Zakon o detektivski dejavnosti (ZDD-1) s komentarjem; Zakon o zasebnem varovanju (ZZasV-1) s komentarjem*. Ljubljana: GV založba.
- Sotlar, A. (1997). Nacionalnovarnostni elementi zasebnega varovanja in detektivske dejavnosti v Republiki Sloveniji. V A. Anžič, B. Virjent in M. Djurič (ur.), *Zasebno varovanje in detektivska dejavnost: Dileme in perspektive* (str. 311–322). Ljubljana: Visoka policijsko-varnostna šola.
- Sotlar, A. (2007a). *Policija in zasebnovarnostna podjetja v procesu zagotavljanja notranje varnosti Republike Slovenije* (Doktorska disertacija). Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Sotlar, A. (2007b). The (non)existent control over private security companies in Slovenia: The opinions of private security managers and members of parliament. V G. Meško in B. Dobovšek (ur.), *Policing in emerging democracies: Critical reflections* (str. 183–208). Ljubljana: Faculty of Criminal Justice and Security.
- Sotlar, A. (2008). Policisti in varnostniki v procesu izvajanja policijske dejavnosti – med tekmovanjem, konfliktom, sodelovanjem in partnerstvom. *Varstvoslovje*, 10(1), 129–155.
- Sotlar, A. in Čas, T. (2011). Analiza dosedanjega razvoja zasebnega varovanja v Sloveniji – med prakso, teorijo in empirijo. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 62(3), 227–241.
- Sotlar, A. in Meško, G. (2009). The relationship between the public and private security sectors in Slovenia: From coexistence towards partnership. *Varstvoslovje*, 11(2), 269–285.
- Strategija na področju zasebnega varstva*. (2010). Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve. Pridobljeno na http://www.mnz.gov.si/fileadmin/mnz.gov.si/pageuploads/SOJ/Projekti__programi_in_kampanje/Strategija_zasebnega_varstva_150310.doc
- Svetek, S. (2015). Raziskava zakonske ureditve zasebnega varovanja: Preliminarna predstavitev po-teka raziskave. V *Učinkovitost državne regulative v panogi zasebnega varovanja: Zbornik prispevkov* (str. 11–17). Ljubljana: Zbornica za razvoj slovenskega zasebnega varovanja. Pridobljeno na http://www.zrszv.si/images/DSZV_2015_ZBORNIC_PRISPEVKOV.pdf
- Trubar – učbeniški sklad*. (n. d.). Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. Pridobljeno na <https://soca1.mss.edus.si/Trubar/Javno/default.aspx>
- Váčovnik, M. (2015). Namen reguliranja zasebnega varovanja. V *Učinkovitost državne regulative v panogi zasebnega varovanja: Zbornik prispevkov* (str. 18–26). Ljubljana: Zbornica za razvoj slovenskega zasebnega varovanja. Pridobljeno na http://www.zrszv.si/images/DSZV_2015_ZBORNIC_PRISPEVKOV.pdf
- Vavpotič, M. (2013). *Stališča zasebnega varnostnega osebja do dela policistk in policistov in njihovega odnosa do varnostnega osebja v Sloveniji* (Magistrska naloga). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.

- Vavpotič, M. in Čas, T. (2014). Stališča zasebnega varnostnega osebja do nosilcev javne varnosti. V B. Flander, I. Areh in M. Modic (ur.), *Zbornik prispevkov: 15. slovenski dnevi varstvoslovja*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede. Pridobljeno na <https://www.fvv.um.si/dv2014/zbornik/Vavpotic.pdf>
- Volčanjek, V. (2011). Spremembe na področju zasebnega varovanja (ZZasV-1): Zakon o zasebnem varovanju. *Glasilo Inženirske zbornice Slovenije*, 14(58). Pridobljeno na <http://www.izs.si/prirocniki-publikacije/glasilo-izsnovo/letnik-2011/letnik-14-stevilka-58/programiprojekti/spremembe-na-podrocju-zasebnega-varovanja-zzasv-1/>
- Zakon o podjetjih. (1988, 1989, 1990). *Uradni list SFRJ*, (77/88, 40/89, 46/90, 61/90).
- Zakon o splošni ljudski obrambi in družbeni samozaščiti. (1982). *Uradni list SRS*, (35/82)
- Zakon o zasebnem varovanju in o obveznem organiziranju službe varovanja. (1994, 1998). *Uradni list RS*, (32/94, 9/98).
- Zakon o zasebnem varovanju (ZZasV). (2003, 2007, 2009). *Uradni list RS*, (126/03, 102/07, 41/09).
- Zakon o zasebnem varovanju (ZZasV-1). (2011). *Uradni list RS*, (17/11).

O avtorju:

Sara Trstenjak, magistrica varstvoslovja, učiteljica strokovno-teoretičnih predmetov in vodja strokovnega aktiva v izobraževalnem programu tehnik varovanja. E-mail: sara.trstenjak@sclj.si